

Затверджено Вченою Радою ОНУ
імені І.І. Мечникова
від "20" грудня 20 16 р. № 4

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Факультет міжнародних відносин, політології та соціології
Кафедра світового господарства і міжнародних економічних відносин

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи

(Хмарський В. М.)

20__ р.

“

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ

Рівень вищої освіти I освітній рівень

Спеціальність 292 “Міжнародні економічні відносини”

Інститут/факультет Факультет міжнародних відносин, політології та соціології

2020 – 2021

Робоча програма складена на основі навчальної програми з дисципліни «Соціальна відповідальність міжнародного бізнесу».

Розробники: Бичкова Н.В., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин ФМВПС ОНУ.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин

Протокол № 1 від “31” серпня 2020 р.

Завідувач кафедри СГ і МЄВ

(підпис)

(Якубовський С.О.)
(прізвище та ініціали)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) Факультету міжнародних відносин, політології та соціології

Протокол № 1 від “09” вересня 2020 р.

Голова НМК

(підпис)

(Хорошилов О.Ю.)
(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри

Протокол № ___ від. “___” _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(_____)
(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри

Протокол № ___ від. “___” _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(_____)
(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	<i>заочна форма навчання</i>
Загальна кількість: кредитів – 3 годин – 90 залікових модулів – 2 змістових модулів – 2 ІНДЗ* – Аналіз соціальної відповідальності міжнародної компанії	Галузь знань 29 – Міжнародні відносини (шифр і назва) Спеціальність 292 – Міжнародні економічні відносини (код і назва) Спеціалізації: - _____ (назва) Рівень вищої освіти: перший	за вибором студента	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		4-й	-
		<i>Семестр</i>	
		8-й	-
		<i>Лекції</i>	
		16 год.	-
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		14 год.	-
		<i>Лабораторні</i>	
		-	-
		<i>Самостійна робота</i>	
		60 год.	-
		у т.ч. ІНДЗ*: - 20 год.	
Форма підсумкового контролю: залік			

* – за наявності

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета - формування у студентів комплексної системи знань щодо сучасних вимог до бізнесу у сфері дотримання етичних норм, охорони навколишнього середовища та ефективної взаємодії із зацікавленими сторонами у вирішенні соціальних проблем. Вивчення студентами даної дисципліни повинно сприяти опануванню практичними навичками з управління соціальною відповідальністю компаній (корпоративною соціальною відповідальністю, КСВ).

Завдання:

- засвоєння алгоритмів реалізації підходів соціальної відповідальності бізнесу в різних сегментах управління організацією;
- ідентифікація, аналіз і ранжування очікувань заінтересованих сторін організації з позицій концепції соціальної відповідальності менеджменту,
- застосування основних принципів прийняття етичних управлінських рішень;
- збір й оцінка інформації щодо соціальної відповідальності менеджменту для прийняття рішень і формування пропозицій до програм розвитку організації;
- набуття навиків щодо розробки етичних кодексів організацій, фахівців різних професій;
- вміння аналізувати соціальну звітність організації і готувати необхідну інформацію для її формування.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей:**

а) загальних (ЗК):

ЗК3. Здатність навчатися та бути сучасно навченим.

ЗК4. Здатність планувати та управляти часом.

ЗК7. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій.

ЗК8. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК11. Здатність працювати в команді.

б) спеціальних (фахових):

СК2. Здатність використовувати базові категорії та новітні теорії, концепції, технології і методи у сфері міжнародних економічних відносин з урахуванням їх основних форм, застосовувати теоретичні знання щодо функціонування та розвитку міжнародних економічних відносин.

СК3. Здатність виявляти особливості функціонування середовища міжнародних економічних відносин та моделей економічного розвитку.

СК4. Здатність обґрунтовувати особливості реалізації форм міжнародних економічних відносин на мега-, макро-, мезо- і мікрорівнях.

СК7. Здатність аналізувати теорії та механізми реалізації міжнародних валютно-фінансових і кредитних відносин, вміти здійснювати управління фінансовими та інвестиційними потоками підприємств в сфері міжнародного бізнесу

СК8. Здатність визначати функціональні особливості, характер, рівень та ступінь взаємозв'язків між суб'єктами міжнародних економічних відносин різного рівня та налагоджувати комунікації між ними, впроваджувати принципи соціальної відповідальності та етичної поведінки

СК11. Здатність проводити дослідження економічних явищ та процесів у міжнародній сфері з урахуванням причинно-наслідкових та просторово-часових зв'язків

СК15. Здатність застосувати методи, правила і принципи функціонування міжнародних економічних відносин для розвитку зовнішньоекономічної діяльності України.

СК16. Здатність постійно підвищувати теоретичний рівень знань, генерувати й ефективно використовувати їх в практичній діяльності.

Очікувані результати навчання.

1. **РН3.** Використовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології, програмні пакети загального і спеціального призначення.

2. РН4. Систематизувати й упорядковувати отриману інформацію щодо процесів і явищ у світовому господарстві; оцінювати та пояснювати вплив ендогенних і екзогенних факторів на них; формувати висновки і розробляти рекомендації з урахуванням особливостей національного і міжнародного середовища.
3. РН7. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.
4. РН9. Розуміти і вміти застосовувати, відповідно до інших вимог освітньої програми, сучасні теорії та методи розв'язання спеціалізованих складних задач і практичних проблем у сфері міжнародної торгівлі товарами та послугами, міжнародного руху капіталу, міжнародних валютно-фінансових та кредитних відносин, мобільності людських ресурсів, міжнародного трансферу технологій.
5. РН10. Ідентифікувати та виокремлювати особливості функціонування міжнародних підприємств, оцінювати та прогнозувати результати їх діяльності на основі фінансової та нефінансової звітності, розробляти стандарти етичної поведінки та соціальної відповідальності.
6. РН12. Здійснювати комплексний аналіз складних економічних систем, зіставляти та порівнювати їх складові, оцінювати й аргументувати оцінки результативності їх функціонування.
7. РН16. Демонструвати знання про стан досліджень міжнародних економічних відносин та світового господарства у міждисциплінарному поєднанні із політичними, юридичними, природничими науками.

3.ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ

Тема 1. Концептуальні основи соціальної відповідальності бізнесу

Соціальна відповідальність бізнесу: сутність, значення та складові елементи. Позиції щодо розуміння соціальної відповідальності різними суспільними групами. Рівні соціальної відповідальності. Форми прояву та реалізації соціальної відповідальності бізнесу. Заходи реалізації форм соціальної відповідальності бізнесу. Соціальна відповідальність бізнесу: соціальне зобов'язання, соціальне реагування, соціальна чутливість. Фактори впливу на вибір соціально відповідальної поведінки організації. Переваги соціально відповідального підходу для бізнесу. Тенденції соціальної відповідальності бізнесу на сучасному етапі. Моделі соціальної відповідальності.

Тема 2. Права людини і ведення бізнесу

Права людини і Міжнародний білль про права людини. Рамкова концепція ООН «Захист. Повага. Гарантія справедливості». Міжнародні ініціативи із захисту прав людини в бізнес-середовищі. Права людини на робочому місці: Декларація МОП. Добровільні принципи з безпеки і прав людини і Глобальні принципи Саллівана. Ініціативи з прав людини Глобального договору ООН. Баланс між роботою (бізнесом) та сім'єю. Гендерна нерівність: причини, наслідки, шляхи подолання. Вплив гендеру на фінансові показники діяльності бізнесу.

Тема 3. Цілі сталого розвитку бізнесу

Сутність та класифікація цілей сталого розвитку (ЦСР) бізнесу. Переваги реалізації ЦСР для бізнесу. Алгоритм побудови системи ЦСР. Зasadничі сфери відповідальності бізнесу. Нормативна база принципів ЦСР. Картування ланцюга формування вартості для визначення сфер впливу ЦСР на бізнес. Визначення набору цілей, вихідних даних та КРІ. Ініціативи встановлення цілей. Механізм вбудовування цілей сталого розвитку в бізнес. Участь у партнерствах. Ефективна звітність і комунікація. Оприлюднення ЦСР.

Тема 4. Захист навколишнього середовища

Оцінка стану екології як найбільшої глобальної проблеми світу. Кліматичні зміни та їх вплив на розвиток бізнесу. Міжнародні ініціативи із захисту навколишнього середовища. Міжнародні стандарти. Принципи і напрямки впровадження КСВ у сферу захисту навколишнього середовища. Кліматичне фінансування. Програми з контролю забруднення та захисту довкілля, збереження природних ресурсів, дотримання екологічних стандартів тощо. Міжнародний та український досвід впровадження принципів екологічної відповідальності.

Змістовий модуль 2. Прикладні аспекти соціальної відповідальності бізнесу

Тема 5. Розвиток та підтримка громад

Становлення соціальної інфраструктури компанії під час розвитку її діяльності в регіоні. Моделі участі приватного сектору у розвитку громад (благодійна допомога, pro bono, корпоративна соціальна відповідальність, соціальне підприємництво, імпакт-інвестування, кооперація). Особливості взаємодії з недержавними організаціями і благодійними фондами. Благодійництво, спонсорство та меценатство. Співпраця з НГО і благодійними фондами: переваги та проблеми. Правила співпраці з НГО і благодійними фондами.

Тема 6. Соціальна відповідальність у сфері корпоративного управління

Корпоративне управління: сутність, функції, завдання та способи реалізації. Основні суб'єкти корпоративного управління. Стейкхолдери: місце і роль в системі корпоративного управління. Поняття корпоративного контролю: облік і забезпечення збалансованості корпоративних інтересів. Значення КСВ для подолання нефінансових ризиків та мінімізації конфліктів інтересів. Роль наглядової ради у реалізації КСВ. Кодекс корпоративної поведінки. Ринкові та неринкові чинники, що впливають на корпоративні відносини. Значення комітетів. Складові нефінансового звіту.

Тема 7. Чесні управлінські практики

Сутність етики та етичної поведінки як елементів чесних практик. Етика, професіоналізм, довіра. Алгоритм прийняття етичних рішень та вирішення етичних дилем. Кодекс ділової етики та стандарти професійної поведінки CFA Institute. Ключові положення стандартів (професіоналізм, цілісність ринків капіталів, обов'язки перед клієнтами та роботодавцями, інвестиційний аналіз, рекомендації та дії, конфлікт інтересів, обов'язки члена CFA Institute та кандидата CFA). Відповідальні закупівлі. Добросовісна конкуренція. Захист інтелектуальної власності. Боротьба з відмиванням грошей (план BEPS).

Тема 8. Особливості формування соціальної відповідальності бізнесу в Україні

Тенденції формування соціальної відповідальності організацій в Україні. Стратегічні напрями розвитку ефективної системи соціальної відповідальності в Україні. Напрями розвитку соціальної відповідальності в контексті подолання системної кризи. Національна концепція соціальної відповідальності бізнесу. Принципи та завдання національної концепції соціальної відповідальності бізнесу. Стандарти соціальної відповідальності бізнесу. Сфери реалізації соціальної відповідальності бізнесу в Україні. Соціальні інвестиції. Приклади успішних практик КСВ.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		л	п/с	лаб	ср		л	п/с	лаб	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Концептуальні основи соціальної відповідальності бізнесу										
Тема 1. Концептуальні основи соціальної відповідальності бізнесу	9	2	2		5					
Тема 2. Права людини і ведення бізнесу	9	2	2		5					
Тема 3. Цілі сталого розвитку бізнесу	9	2	2		5					
Тема 4. Захист навколишнього середовища	9	2	2		5					
Разом за змістовим модулем 1	36	8	8		20					
Змістовий модуль 2. Прикладні аспекти соціальної відповідальності бізнесу										
Тема 5. Розвиток та підтримка громад	7	2			5					
Тема 6. Соціальна відповідальність у сфері корпоративного управління	9	2	2		5					
Тема 7. Чесні управлінські практики	9	2	2		5					
Тема 8. Особливості формування соціальної відповідальності бізнесу в Україні	9	2	2		5					
Разом за змістовим модулем 2	34	8	6		20					
ІНДЗ*	20				20					
Усього годин	90	16	14		60					

* – за наявності

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Концептуальні основи соціальної відповідальності бізнесу	2
2	Тема 2. Права людини і ведення бізнесу	2
3	Тема 3. Цілі сталого розвитку бізнесу	2
4	Тема 4. Захист навколишнього середовища	2
5	Тема 6. Соціальна відповідальність у сфері корпоративного управління	2
6	Тема 7. Чесні управлінські практики	2
7	Тема 8. Особливості формування соціальної відповідальності бізнесу в Україні	2
	Разом	14

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми / види завдань	Кількість годин
1	Сучасні моделі соціальної відповідальності бізнесу [1]	5
2	Соціально відповідальне споживання[1]	5
3	Трудові відносини в контексті КСВ [2]	5
4	Інтеграція КСВ в організації [1]	5
5	Кількісні та якісні методи оцінки результативності КСВ [1]	5
6	Стандарти підготовки нефінансового звіту [2]	5
7	Особливості КСВ малого та середнього бізнесу [2]	5
8	Законодавче регулювання діяльності бізнесу з розвитку КСВ [2]	5
9	Виконання ІНДЗ [3]	20
	Разом	60

До самостійної роботи відноситься:

[1] – підготовка до лекцій, практичних, семінарських, лабораторних занять;

[2] – підготовка доповіді, написання есе;

[3] – аналіз джерел, збір інформації та виконання ІНДЗ.

7. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

На основі необхідних вихідних даних, кожний студент самостійно проводить аналіз та оцінку стану та результативності соціальної відповідальності міжнародної корпорації, обраної на власний розсуд. Ключовими елементами плану завдання є опис міжнародної бізнес-структури та видів діяльності корпорації, аналіз ключових напрямків КСВ, аналіз рейтингу компанії, визначення впливу КСВ на фінансові показники компанії. Виконане завдання оформляється за технічними вимогами курсової роботи, обсяг завдання – від 10 до 15 сторінок. Оцінка за завдання виставляється під час його захисту студентом, який проводиться на останньому занятті та в часи консультацій викладача на кафедрі. Максимальна кількість балів за завдання – до 20 балів у складі загальної підсумкової оцінки за семестр.

8. Методи навчання

Лекції, розв'язування вправ, обговорення проблемних питань, опрацювання актуальних новин зарубіжних та національних інформаційних агенств, виконання самостійних завдань, конспектування, складання і захист індивідуального виконаного завдання.

9. Методи контролю

Поточне оцінювання усних відповідей та письмових завдань, завдань, що виносяться на самостійне опрацювання, оцінювання індивідуального завдання; підсумковий письмовий тест після кожного змістовного модуля.

10. Питання для підсумкового контролю

1. Соціальна відповідальність бізнесу: сутність, значення та складові елементи.
2. Форми прояву та реалізації соціальної відповідальності бізнесу.
3. Заходи реалізації форм соціальної відповідальності бізнесу.
4. Соціальна відповідальність бізнесу: соціальне зобов'язання, соціальне реагування, соціальна чутливість.
5. Фактори впливу на вибір соціально відповідальної поведінки організації.
6. Переваги соціально відповідального підходу для бізнесу.
7. Тенденції соціальної відповідальності бізнесу на сучасному етапі.
8. Моделі соціальної відповідальності.
9. Права людини і Міжнародний білль про права людини.
10. Міжнародні ініціативи із захисту прав людини в бізнес-середовищі.
11. Права людини на робочому місці: Декларація МОП.
12. Ініціативи з прав людини Глобального договору ООН.
13. Гендерна нерівність: причини, наслідки, шляхи подолання.
14. Вплив гендеру на фінансові показники діяльності бізнесу.
15. Сутність та класифікація цілей сталого розвитку (ЦСР) бізнесу.
16. Переваги реалізації ЦСР для бізнесу. Алгоритм побудови системи ЦСР.
17. Картування ланцюга формування вартості для визначення сфер впливу ЦСР на бізнес.
18. Механізм вбудовування цілей сталого розвитку в бізнес.
19. Кліматичні зміни та їх вплив на розвиток бізнесу.
20. Міжнародні ініціативи із захисту навколишнього середовища.
21. Принципи і напрямки впровадження КСВ у сферу захисту навколишнього середовища.
22. Кліматичне фінансування.
23. Міжнародний та український досвід впровадження принципів екологічної відповідальності.
24. Моделі участі приватного сектору у розвитку громад (благодійна допомога, *pro bono*, корпоративна соціальна відповідальність, соціальне підприємництво, імпакт-інвестування, кооперація).
25. Особливості взаємодії з недержавними організаціями і благодійними фондами.
26. Корпоративне управління: сутність, функції, завдання та способи реалізації.
27. Стейкхолдери: місце і роль в системі корпоративного управління.
28. Поняття корпоративного контролю: облік і забезпечення збалансованості корпоративних інтересів.
29. Значення КСВ для подолання нефінансових ризиків та мінімізації конфліктів інтересів.
30. Роль наглядової ради у реалізації КСВ.
31. Ринкові та неринкові чинники, що впливають на корпоративні відносини.
32. Складові нефінансового звіту.
33. Сутність етики та етичної поведінки як елементів чесних практик.
34. Алгоритм прийняття етичних рішень та вирішення етичних дилем.
35. Кодекс ділової етики та стандарти професійної поведінки CFA Institute.
36. Відповідальні закупівлі. Добросчесна конкуренція. Захист інтелектуальної власності.
37. Тенденції формування соціальної відповідальності організацій в Україні.
38. Стратегічні напрями розвитку ефективної системи соціальної відповідальності в Україні.
39. Принципи та завдання національної концепції соціальної відповідальності бізнесу.
40. Приклади успішних практик КСВ в Україні.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль								Модульний контроль		ІНДЗ	Сума балів
Змістовий модуль №1				Змістовий модуль №2				Змістовий модуль №1	Змістовий модуль №2		
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8				
5	5	10	20	5	5	10	20	40	40	20	100

T1, T2 ... T8 – теми змістових модулів

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для заліку
90 – 100	A	зараховано
85-89	B	
75-84	C	
70-74	D	
60-69	E	
35-59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Методичне забезпечення

1. Комплекс навчально-методичного забезпечення.
2. Рекомендована література.
3. Електронні інформаційні ресурси.
4. Ілюстративні матеріали.

13. Рекомендована література Основна

1. Внесок українського бізнесу в реалізацію Україною Цілей сталого розвитку 2016-2020 рр Дослідження ООН про Цілі сталого розвитку. – 2020. – 23 с.
2. Исследование моделей корпоративной социальной ответственности, используемых в мировой практике URL: <https://csrjournal.com/1746-issledovanie-modelej-korporativnoj-socialnoj.html> (дата звернення: 10.08.2020)
3. Корпоративне управління та його вплив на сталий розвиток компаній. – CFA Society Ukraine. – 2020. URL:<https://ua.cfaukraine.org/korporativne-upravlinnya-ta-jogo-vplyv-na-stalyj-rozvytok-kompanij/> (дата звернення: 10.08.2020)
4. Котлер Ф. Корпоративна соціальна відповідальність Як зробити якомога більше добра для вашої компанії та суспільства Пер. з англ. С. Яринич. К.: Стандарт, 2005 С.405
5. Матос П. ESG-принципи та відповідальне інституційне інвестування у світі: Критичний огляд досліджень ; пер. з англ. - Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2020. - 88 с.
6. Посібник для досягнення Цілей Сталого Розвитку в сфері бізнесу. SDG Compass. – 2016. – 30 с.
7. Рівень впровадження цілей сталого розвитку компаніями в Україні URL: http://csr-ukraine.org/wp-content/uploads/2018/01/SDG-Report_print.pdf (дата звернення: 10.08.2020)
8. Саприкіна М. А Корпоративна соціальна відповідальність: моделі та управлінська практика К. : ТОВ «Фарбований лист», 2011. 480 с.

Додаткова

9. Офіційна сторінка Глобального Договору ООН URL: <https://www.unglobalcompact.org/what-is-gc/mission/principles> (дата звернення: 10.08.2020)
10. Паладієва Я. Соціальна відповідальність бізнесу: що це означає та чому важливо. URL: <https://mbusinesspartner.com.ua/sotsialna-vidpovidalnist-bisnesu> (дата звернення: 17.08.2020)
11. Смовженко Т. С. Корпоративна соціальна відповідальність К. : УБС НБУ, 2010. – 314 с.
12. Соціальна відповідальність: теорія і практика розвитку: монографія / А. М. Колот та ін. ; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Колота; Держ. вищ. навч. закл. „Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана”, Наук. парк, Ін-т соц.-труд. відносин. К. : КНЕУ, 2012. 501 с.
13. Climate Change Analysis In The Investment Process. - CFA Institute. – 2020. – 64 p.
14. Environmental, Social, And Governance Issues In Investing: A Guide for Investment Professionals. - CFA Institute.- 2015. – October. – 52 p.
15. Guidance And Case Studies For ESG Integration: Equities And Fixed Income. - CFA Institute.- 2018. – 177 p.

Електронні ресурси

16. Центр розвитку корпоративної соціальної відповідальності в Україні URL: <https://csr-ukraine.org/materials/> (дата звернення: 17.08.2020)
17. Міжнародне інформаційно-аналітичне агентство URL: <https://www.morningstar.com> (дата звернення: 17.08.2020)
18. Міжнародний інформаційно-аналітичний портал URL: <https://www.investopedia.com> (дата звернення: 17.08.2020)
19. Офіційний сайт Міжнародної Асоціації Інвестиційних Професіоналів URL: <https://www.cfainstitute.org> (дата звернення: 17.08.2020)
20. Офіційний сайт бізнес-школи Stern&Stewart URL: <https://www.papers.ssrn.com> (дата звернення: 17.08.2020)